

عنوان مقاله:

نظریه فرهنگ بلوخ و داوکینز، براساس مولفه های برساننده «انگاره ها» و «مم ها»

محل انتشار:

فصلنامه پژوهش های فلسفی، دوره 18، شماره 46 (سال: 1403)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسندگان:

سیدحسین هاشمی - دانشجوی دکتری، گروه فلسفه، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران

علی اصغر مصلح - استاد، گروه فلسفه، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران

خلاصه مقاله:

نظریه فرهنگ در نظام فکری بلوخ و داوکینز بر مبنای دو انگاره «ماده باوری» و «تکامل نگرایی پویا» و با رویکرد «واگشت گرایی» تدوین می شود. این تشابه متافیزیکی و رویکردی سبب می شود که بررسی تطبیقی / تلفیقی آن ها - براساس مولفه های برساننده «انگاره ها» ی فرهنگی در اندیشه بلوخ و «مم ها» ی فرهنگی در اندیشه داوکینز - ممکن شود. طبق نوشتار پیش رو، روشن خواهد شد که اولاً ترکیب هستی شناسی ای فرآیندمحور بلوخ با ژن شناسی و نظریه فرهنگ داوکینز، یک متافیزیک مناسب برای نظام فکری داوکینز - که نوعی نظام علمی بدون متافیزیک است - فراهم می کند و ثانیاً، ژن شناسی داوکینز - به واسطه روند و مفهوم «فنونتیپ گسترده» - نسبت قلمرو زیستی انسان با حوزه ساختارهای اجتماعی - در فلسفه تاریخ بلوخ - را توضیح داده و پیوندی بین آن ها، برقرار می کند. بر مبنای این نگرش تطبیقی / تلفیقی، توضیح خواهیم داد که مفاهیم مشترک / متفاوت این دو اندیشمند، مکمل و مصحح یکدیگر بوده و ترکیب این مفاهیم سبب شکل گیری بینش های جدیدی در حوزه فلسفه تاریخ و فرهنگ می شود که نتیجه آن، امکان تدوین تبیین هایی قانع کننده تر و روشن تر برای پاره از مفاهیم فلسفی خواهد بود؛ از جمله آنکه: دو انگاره «فنونتیپ گسترده» و «پراکسیس» - در ژن شناسی داوکینز و فلسفه تاریخ بلوخ - و دو مفهوم «مم» ها و «افزونه» ها - در نظریه فرهنگ داوکینز و بلوخ - مکمل و مصحح یکدیگر هستند و دو پدیده «بیگانگی با خود» و «طبقه اجتماعی»، تبیین روشن تری پیدا خواهند کرد. نقش مولفه های برساننده «انگاره ها» و «مم ها» - طبق دیدگاه های بلوخ و داوکینز - و جایابی آن ها در پیوستار هستی / فرهنگ - طبق دیدگاه این جستار - به آن گونه است که از یک سو، سنجی از «جبر باوری» فلسفی را رقم زده و چالشی جدی در برابر مفاهیم «آرمان باوری» و «امیدآفرینی» ای بلوخ فراهم می کند و از سوی دیگر، امکان اضافه شدن مفهوم «غایت باوری» - در روایت بلوخ از این مقوله - را به نظریه علمی ای ژن شناسی داوکینز هموار کرده و بدین ترتیب، مصداقی از تلاش برای سازگار کردن نگرش های علمی و فلسفی، عرضه می کند.

کلمات کلیدی:

فلسفه فرهنگ، بلوخ، انگاره ها، داوکینز، مم ها

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1965591>

